

VAJDASÁGI KÖNYVTÁRI HELYZETKÉP

A Vajdasági Közigazgatási Terület Oktatásügyi és Művelődésügyi Titkársága 1967-ben könyvtári szakbizottságával összefoglaló jelentést készített a Területen folyó könyvtári munkáról.[†]
Ezt a jelentést közöljük a következő oldalakon.

A Vajdasági Közigazgatási Terület kulturális élete az elmúlt években az egyre gyorsabbá és intenzívebbé váló öngazgatás fejlődésének feltételei mellett folyt. Szerepet játszott továbbá a munka - és a kulturális területen elért eredmények szerinti jövedelemelosztásra való áttérés is, amely egyike a vajdasági társadalmi élet legjelentősebb ténykedésének.

A gazdasági és társadalmi reform, a társadalmi és gazdasági fejlődés új szakasza, amely 1965 második felében kezdett megvalósulni, új ösztönzést adott a társadalmi élet fejlődésének.

A kulturpolitika realizálásánál nagy figyelmet fordítanak az egyes nemzetek és nemzetiségek nemzeti kulturájára, arra hogy e téren megteremtsék az egyenjogú és önálló fejlődés feltételeit és ugyanakkor az egyes nemzeti kultúrák közötti kapcsolatokat fejlesszék.

A közművelődési könyvtárak, mint a kulturális tevékenység egyik legnagyobb tömegeket megmozgató és legjelentősebb intézményei, nagyon alkalmasak voltak arra, hogy a Vajdasági Közigazgatási Területen élő nemzetek és nemzetiségek önálló és egyenjogú fejlődését megvalósítsák.

A Közigazgatási Terület és a tanács képviselőtestülete, a közművelődési könyvtárak társadalmi önkormányzati szervei, valamint az egyéb társadalmi szervek erőfeszítéseket tettek, hogy megteremtsék a szükséges feltételeket ahhoz, hogy az egyes nemzetiségek intenzívebben használják a könyvtárakat. A kulturális élet különféle területeivel kapcsolatban időről időre megvizsgálták a könyvtárak egyes részproblémáit.

[†] A jelentés eredeti szövege a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban 4-2977 számon áll az érdeklődők rendelkezésére.

A vajdasági közművelődési könyvtárak közössége - ezeknek a könyvtáraknak önkéntes egyesülete - 1966 végén Szabadkán tanácskozást tartott, ahol külön vizsgálat tárgyává tette a nemzetiségi területek közművelődési könyvtárainak helyzetét és problémáit. A szabadkai, verseci, sztarapazovai városi könyvtárak vezetőinek referátumai és korreferátumai valamint vitái elemezték azon területek könyvtári problematikáját, ahol magyar, szlovák, román és ruszin nemzetiségek élnek.

A tanácskozás résztvevői határozatokat hoztak és feladatokat tűztek ki, amelyek végrehajtása a nemzetiségek által lakott területeken levő közművelődési könyvtárak munkájának fejlesztését szolgálják. A tanácskozáson felszínre kerültek olyan problémák, amelyeket ennek a közösségnek a tagjai nem tudnak egyedül megoldani; szükségük lesz más társadalmi egyesületek segítségére is.

Habár a nemzetiségek által lakott területeken levő közművelődési könyvtárak gondja egyben a közművelődési könyvtárak általános gondjának része, bizonyos sajátosságok miatt szükség van arra, hogy problematikájukat külön megvizsgálják és olyan intézkedéseket hozzanak, amelyekkel a fennálló problémákat gyorsabban és hatásosabban lehet megoldani.

Ebben a tanulmányban arra törekszünk, hogy minél többoldaluan és konkrétbben ismertessük a Vajdasági Közigazgatási Terület közművelődési könyvtárainak helyzetét és problémáit, a hálózati problémákat, a könyvvállomány, a pénzügyi ellátottság, a káderek kérdéseit, a munka anyagi és egyéb tárgyi feltételeinek elemzését, a Vajdasági Közigazgatási Terület általános kulturális-művelődési tevékenységét, valamint a társadalmi önkormányzati kérdéseket.

A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK HÁLÓZATA

A Közigazgatási Területen fejlett közművelődési könyvtári hálózat van. 1966 végén összesen 386 különböző, önálló szervezeti egységként működő könyvtár volt. Ez azt jelenti, hogy könyvtári hálózat volt az összes 451 helységből 366 lakott területen.

Valamennyi helyen, ahol a lakosság túlnyomó része - vagy nagy száma - az egyes nemzetiségekhez tartozik (magyarok, szlovákok, románok és ruszinok) van közművelődési könyvtár. Ezek a könyvtárak biztosítják a könyv és más könyvtári anyag használatát az alanti táblázatban megadott nemzetiségi lakosok száma szerint:

Nemzetiség	Nemzetiségi lakosság összesen	Nemzetiségi lakosság száma azon helységekben, ahol van közművelődési könyvtár	Százalék az összlakosság számához viszonyítva
Magyarok	442,560	421,483	95,2 százalék
Szlovákok	76,916	74,913	97,4 százalék
Románok	57,259	52,506	91,6 százalék
Ruszinok	24,265	23,980	98,8 százalék

A Közigazgatási Területen jelenleg 94 olyan lakott terület van, ahol nincs könyvtár. Ezek közül 51 helységbe a tanácsi "körzeti" könyvtár, 12 mozgó könyvtári állományából összesen 13.182 könyvet küld. A többi 43 helységnek nincs könyvtára és nem is jutnak könyvekhez. A mozgókönyvtári megoldás csak időleges és nem tarthat sokáig. Ezért okvetlenül szükséges, hogy valamennyi helység, amely jelenleg nem kap könyvet a mozgó könyvtártól vagy egyáltalán nem rendelkezik könyvtárral, közművelődési könyvtárhoz jusson.

KÖNYVÁLLOMÁNY ÉS EGYÉB KÖNYVTÁRI ANYAGOK

A Közigazgatási Terület valamennyi közművelődési könyvtárában 1966 végén összesen 1,465,662 könyv volt.

Az összes nemzetiségek nyelvén (magyar, szlovák, román, ruszin) összesen 322,645 könyv volt, vagyis az egész könyvállomány 22 százaléka. Az alábbi táblázatból megállapítható (a Közigazgatási Területen a nemzetiségekhez tartozó lakosok száma 35,4 százaléka az össz lakosságnak), hogy az egyes nemzetiségi nyelveken meglevő könyvek aránya nem felel meg a nemzetiségi lakosság arányának.

Az egyes nemzetiségek nyelvét tekintve a könyvek száma és a százalékarány a lakosság százalékához viszonyítva a következő:

Nemzetiség	Nemzetiségi nyelvi könyvek száma	Összes könyvekhez viszonyított százalék	Nemzetiséghez tartozók százaléka az összes lakosság százalékához
Magyarok	229,041	15,6 százalék	23,9 százalék
Szlovákok	26,475	1,8 százalék	4,1 százalék
Románok	9,800	0,6 százalék	3,1 százalék
Ruszinok	594	0,04 százalék	1,3 százalék
Egyéb nemzetiségek	56,782	3,9 százalék	3,0 százalék

A felsorolt összehasonlító adatokból tehát megállapítható, hogy a könyvek aránya csak részben felel meg a lakosság arányának. Ez az arány különösen súlyos a román és a ruszin nemzetiségeknél.

Az egyes - teljes egészében, nagyobb számban vagy túlnyomóan egy-egy nemzetiség által lakott - helyeken a közművelődési könyvtár könyvvállománya, az illető nemzetiségek nyelvén írott művekből áll. Azokon a helyeken, ahol az egyes nemzetiségek vegyesen élnek, az állomány kisebb részét képviselik ezeknek a népeknek és nemzetiségeknek (szerbhorvát és magyar, illetőleg ruszin, szlovák vagy román) nyelvén írott könyvek.

Az egyes nemzetiségek nyelvén írott könyvvállomány zömét a szépirodalom teszi ki. Ezután következnek a társadalmi, a politikai és humán könyvek. A legkisebb a szakmai és tudományos ismeretterjesztő könyvek száma.

Ezeknek a könyvtáraknak egyik problémája, hogy állományukban kevés a korszerű könyv. Az elmúlt évek folyamán a könyvtárak felvásárolták az antikváriumokban található, egyes nemzetiségek nyelvén írott könyveket. A modern könyvek közül azokat vásárolták meg, amelyeket az egyes nemzetiségek nyelvén a jugoszláv kiadóvállalatok adtak ki. Amikor az újvidéki "Forum" megkezdte az egyes nemzetiségek nyelvén írott könyvek behozatalát, akkor a közművelődési könyvtárak ezeket a behozott könyveket is elkezdtek vásárolni. Ennek köszönhető, hogy az elmúlt évek folyamán a könyvvállományt az egyes nemzetiségi nyelveken írott könyvekkel feltöltötték. A korábbi időszakban azonban, amíg nem volt behozatal, nem szereztek be ilyen könyveket, és ezt most elég nehéz pótolni. Néhány közművelődési könyvtár (például a szabadkai Városi Könyvtár) nemrégiben cseremegállapodást kötött a szomszédos baráti Magyar Népköztársaság néhány könyvtárával (az Országos Széchényi Könyvtárral, a Szegedi

Somogyi Könyvtárral) és így lehetőség nyílik arra, hogy mégis valamit pótoljanak a modern magyar könyvek beszerzése terén.

A nemzetiségi nyelveken írt könyvek között meglehetősen nagyszámu gyermekkönyv is van. Az ilyen könyvek száma azonban nem elégíti ki az egyes nemzetiségek gyermekeinek érdeklődését és szükségletét. A nemzetiségi könyvek kiadásával foglalkozó jugoszláv kiadóvállalatok viszonylag kevés hazai szerzőtől származó gyermekkönyvet adnak ki. A gyermekkönyvek behozatala nem elegendő, miután ezek azokban az országokban is elégtelen példányszám-ban jelennek meg, ahonnan a behozatal történik. Ez a könyvvállomány a korábbi években nem eléggé került felújításra és feltöltésre. A közművelődési könyvtáraknak csak egy részében van nagyobb és fejlettebb gyermekrészleg. A többi helyen a nemzetiségi nyelvű gyermekkönyveket elkülönített polcokon tartják.

1966-ban a könyvbeszerzés az alábbiakról tanuskodik:

Valamennyi közművelődési könyvtárban beszerzett

valamennyi könyv.....230,002

Valamennyi nemzetiségi nyelven beszerzett

összes könyv..... 24,007

- magyar nyelven.....21,390

- szlovák nyelven.....870

- román nyelven.....1,386

- ruszin nyelven..... 50

- egyéb nyelven.....171

A könyveket vagy a kiadóvállalatoktól, vagy a könyvkereskedésekben vásárolták, a folyó évi jugoszláv könyvtermésből vagy a behozott könyvekből.

Amikor a nemzetiségi nyelvű könyvbeszerzésről beszélünk, akkor fel kell sorolnunk vállalataink kiadói tevékenységének alapvető adatait, amelyeket a nemzetiségi nyelveken kiadott könyvek terén az utóbbi három évben elértek:

A kiadó neve	Székhelye	Nemzetiség	Év	Művek száma	Példányszám ezrekben	Szerzői iv
FORUM	Ujvidék	magyar	1964.	58	160	1036,5
			1965.	77	563,8	1399,8
			1966.	68	576	1455,4
OBZOR	Bácspetrovác	szlovák	1964.	19	21,7	130
			1965.	31	42,9	159,5
			1966.	13	12,9	90
LIBERTATEA	Pancsova	román	1964.	29	32	420
			1965.	11	24,9	139
			1966.	4	4,4	64
RUSKE SLOVE	Ruski Krstur	ruszin	1964.	17	18,9	130,5
			1965.	17	18,1	106,5
			1966.	5	4,6	73,5

A fenti kimutatásból kitűnik, hogy a nemzetiségi nyelvű kiadói tevékenység területén nagyfokú ingadozás tapasztalható. A legtöbb könyv magyar nyelven jelent meg, ezután következnek a szlovák, a román és a ruszin nyelvű könyvek.

Érdekes megvizsgálni azt is, hogy a közművelődési könyvtárak milyen számban vásároltak 1966-ban kiadott könyveket,

Nemzetiség nyelve	Kiadott példány- szám /ezrekben/	Megvásárolt könyvek példányszáma	Megvásárolt szá- zalék a kiadott összes példány- számból
Magyar	576	21,390	3,7 százalék
Szlovák	12,9	870	6,7 százalék
Rómán	4,4	1.386	31,5 százalék
Ruszin	4,6	50	1,0 százalék

Ahogy a fenti adatokból kitűnik, a közművelődési könyvtárak a nemzetiségi nyelven 1966-ban megjelenő könyvekből, az összes példányszámhoz viszonyítva, kis százalékot vásárolnak. Ennek az aránynak sokkal nagyobbnak kellene lennie.

Ezt a helyzetet egy sor tényező befolyásolja, kezdve a könyvtárak nem kielégítő anyagi ellátottságától egészen addig, hogy a kiadóvállalatok nem adnak elég hitelt a könyvtáraknak a vásárláshoz. Ezt a helyzetet komolyan tanulmányozni kellene, és lépéseket kell tenni, hogy a könyvtárak sokkal nagyobb számú könyvet vásároljanak a kiadók évi terméséből; ez azt is jelenti, hogy jelentősen nagyobb anyagi eszközöket kell a könyvvásárlásra rendelkezésre bocsájtani, valamint megfelelő hitelt is.

A Jugoszláviában kiadott nemzetiségi nyelvű könyvek iránti szükséglet csökkenti a szomszédos baráti szocialista országokból történő könyvbehozatal. A könyvimportot, amint azt már említettük, az utóbbi években csak az újvidéki "Forum" végzi, éspedig valamennyi nemzetiség számára. A legnagyobb számú könyvet a magyar lakosságnak hozzák be, ezután következnek a románok és a szlovákok. A "Ruske Slovo" nem hozott be ruszin nyelvű könyveket. Megkísérelték a "Forum" vállalatnál keresztül a ruszin nyelvű könyvek behozatalának kérdését szabályozni, de sikertelenül. Az elmúlt években azért nem jött létre könyvbehozatal ruszin nyelven, mert a külföldi partner nem tartotta be kötelezettségeit annak ellenére, hogy a szükséges devizakeret rendelkezésre állt. A ruszin nemzetiségű lakosságnál nagy az érdeklődés a nyelvükön írt könyvek iránt, egyénekenként előfizetnek az újságokra és folyóiratokra, amelyeket az erre kijelölt vállalatoktól megkapnak.

Miután a teljes könyvvállomány helyzete különösen a felsorolt nemzetiségek néhányánál nem kielégítő, szükséges a nemzetiségi kiadói vállalatokat a Közigazgatási Területen fejleszteni és az egyes nemzetiségi nyelvű könyvek behozatalát jelentősen növelni.

A közművelődési könyvtárak a könyveken és brosurákon kívül előfizetnek vagy folyamatosan megvásárolják a nemzetiségi nyelvű folyóiratokat és lapokat is. A Közigazgatási Területen újság és folyóirat a nemzetiségi nyelven az alábbi számban és példányszámban jelenik meg:

Nemzetiség	U j s á g o k		F o l y ó i r a t o k	
	száma	példányszám	száma	példányszám
Magyar	7	104.781	1	904
Szlovák	3	11.132	1	687
Román	2	9.577	1	1.400
Ruszin	2	4.700	1	800

Ezenkívül a közművelődési könyvtárak az egyes nemzetiségek anyaországából is kapnak nemzetiségi nyelvükön írt újságokat és folyóiratokat.

FÉNZUGYI ELLÁTÁS

A közművelődési könyvtárakat általában - és így a nemzetiségieket is - a következő forrásokból finanszírozzák: saját jövedelem (beiratkozási díj, tagsági díj, kölcsönzési térítés), tanácsi hozzájárulás (kulturális alap és költségvetés), különböző vállalatok hozzájárulása.

A könyvtárak saját jövedelme évről évre csak lassan növekszik vagy egyazon szinten áll. A gazdasági reform kezdetéig a beiratkozási díjak és a tagsági díjak évente a következők voltak: gyermekeknek 14 éves korig: 50-240.- régi dinár (kb. 1.50-7.- forint), az ifjúságnak 60-300.- régi dinár (2-9.- forintig kb.), felnőtteknek 240-600.- régi dinár (7-18.- forintig kb.). Néhány könyvtárban egyáltalán nem fizetnek sem beiratkozási, sem pedig tagsági díjat, miután egy, a könyvtárakról szóló törvény kimondja, hogy azon könyvtárak állományát, amelyeket társadalmi vagy politikai egyesületek hoztak létre, ingyenesen lehet használni.

Az elmúlt években a községi szkupstinák, működési térítés címén, évi munkatervük alapján, nagyobb összegeket bocsátanak a közművelődési könyvtárak rendelkezésére. Néhány községben az ilyen összegek folyósítását a régi adminisztratív-költségvetési módon végzik.

Amikor olyan helységekben levő közművelődési könyvtárak pénzügyi ellátásáról beszélünk, ahol a jugoszláv és egyéb nemzetiségűek együtt élnek és közös könyvtáruk van, akkor meg kell állapítani, hogy a községek a két alpból (Szerbhorvát Könyvalap és a Magyar, illetve Szlovák, Román vagy Ruszin Könyvalap) nem tudnak nagyobb összegeket könyvvásárlás céljaira folyósítani. Erről a problémáról a szakértői bizottság értesítette a Közigazgatási Terület pénzügyi titkárságát. Ez ismertette a problémát a Köztársasági Titkársággal annak a megbeszélésnek a során, amikor az anyagi eszközök Köztársaságok, Közigazgatási Területek és a községek közötti szétosztásáról tárgyaltak. Megtudtuk azonban, hogy 1967-ben a helyzet változatlan maradt, a községek illetőleg a közművelődési könyvtárak nem kaptak nagyobb anyagi támogatást, aminek segítségével a nemzetiségek alapvető könyvtári szükségleteit kielégíthették volna.

1965-ben a Közigazgatási Terület valamennyi közművelődési könyvtára új könyvek beszerzésére 659.120.- új dinárt kapott (kb. 1,977,360.- forint), 1966-ban az új könyvek beszerzésére 986.055.- új dinárt költöttek (kb. 2,958.165.- forint).

1966-ban a nemzetiségi nyelveken megjelent könyvekre a következő összegeket fizették ki:

21,390 magyar nyelvű könyv.....	276.572,70 új din.	(Kb. 829.718.- forint)
870 szlovák nyelvű könyv.....	6,063,90 új din.	(Kb. 18,191.- forint)
1.386 román nyelvű könyv.....	8,607,06 új din.	(Kb. 24.821.- forint)
50 ruszin nyelvű könyv.....	196,— új din.	(Kb. 588.- forint)
171 egyéb nemzetiségű könyv.....	2.052,— új din.	(Kb. 6.156.- forint)

Egy könyv átlagos vételára: 12,93 új din. (kb. 38,80 forint); szlovák nyelvű: 6,97 új din. (kb. 20,91 forint); román nyelvű: 6,21 új din. (kb. 18,63 forint); ruszin nyelvű: 3,92 új din. (kb. 11,76 forint).

Ez azt jelenti, hogy a nemzetiségi nyelveken írt könyvek beszerzésére 1966-ban az összes beszerzési összeg 29 százalékát költötték.

Amellett, hogy a könyvbeszerzésre fordított összeg évről évre csak lassan növekszik, nem elégíti ki a könyvtárak alapvető igényeit, és ezért azt okvetlenül növelni kell.

1966-ban felújításra és a közművelődési könyvtárak felszerelésére 343,674.- új dinárt (kb. 1,031.022 forint) ruháztak be. Ez a következőképpen oszlik meg.

- felújításra: 147,596.- új dinár (kb. 442.788.- forint)
- felszerelésre: 196,078.- új dinár (kb. 588.234.- forint)

A beruházási források túlyomóan a községi hozzájárulásból, jelképesen a könyvtáraktól és a Közigazgatási Terletről (Közigazgatási alapítvány a kultura fejlesztésére) származnak.

A fenti összegben nem szerepel néhány helység önkéntes anyagi hozzájárulása és néhány szervezettől kapott összeg, amelyeket a közművelődési könyvtárak mint beruházást használtak fel. Mégha elszórt esetekről is van szó, mégis ki kell hangsúlyozni, hogy voltak ilyen hozzájárulások, amiről a többi települések és szervezetek példát vehetnének.

KÖNYVTÁRI DOLGOZÓK

Külön figyelmet fordítanak arra, hogy megfelelő dolgozók legyenek az egyes könyvtárakban. Ez a gondoskodás egyre komolyabbá válik. 1966 végén a közművelődési könyvtárak dolgozóinak száma a következő volt:

Könyvtári dolgozók munkakörök szerint	Állandó dolgozók	Tiszteletdíjas dolgozók	Összesen
Szakképzett könyvtárosok	243	143	377
Adminisztratív dolgozók	11	7	18
Technikai és segédmunkások	32	26	58
Összesen:	286	167	453

A jugoszláv nemzetiséghez tartozó dolgozók száma 338, vagyis az összes dolgozók számának 73.9 százaléka.

A nemzetiségekből származó dolgozók száma összesen 115, vagyis az összes dolgozók számának 26.1 százaléka. Az egyes nemzetiségekhez való hovatartozás szerinti megoszlás:

		a teljes szám	százaléka
Magyarok	81	vagyis	17.8 százalék
Szlovákok	8	vagyis	1.7 százalék
Románok	9	vagyis	1.9 százalék
Ruszinok	9	vagyis	1.9 százalék
Egyéb nemzetiségűek	8	vagyis	1.7 százalék

1966-ban, 1965-höz viszonyítva, a dolgozók száma 48 fővel nőtt. Ezek közül 35 állandó és 13 tiszteletdíjas volt. Ha figyelembe vesszük, hogy a Köz-

igazgatási Területen 386 nemzetiségi könyvtár van és a szakképzett könyvtárosok száma 48 új dolgozóval nőtt, akkor megállapíthatjuk, hogy minden nyolcadik könyvtár kapott új dolgozót.

A községi könyvtárak vezetőinek egy része, mint más közművelődési könyvtárakéi is, az illető nemzetiség köréből valók. Adán, Bácsón, Bácskatorpán, Kanizsán, Kisidjosen, Odzacin, Temerinben és Csokon a községi könyvtárak vezetői magyar nemzetiségűek. Bácspetrovác községi könyvtárának vezetője szlovák nemzetiségű. Azokban a közművelődési könyvtárakban, ahol nagyobb számban vagy túlnyomó részben nemzetiségi lakosság él, a vezetők ennek a nemzetiségnek tagjaiból kerülnek ki.

A közművelődési könyvtárak kádereinek képzésére 44 szkupstinából csak 5 községi szkupstina ad ösztöndíjat, összesen 10 diáknak. Ezek a belgrádi középfoku könyvtárosi iskolára járnak. (Az ösztöndíjat nyújtó községek: Csok 1, Srbobran 1, Alibunár 4, Indjija 1 és Pečin 3.) Igaz, ez a szám kicsi, de mégis ösztönzőleg hat, mert olyan községekről van szó, ahol a közművelődési könyvtárnak egyetlen szakképzett dolgozója sincs.

Miután az egyes nemzetiségekhez tartozók soraiból származó könyvtári dolgozók száma nem kielégítő, okvetlenül szükség van arra, hogy az önkormányzati szervek és a közművelődési könyvtárak munkaközösségei, valamint a községi szkupstina ösztöndíjjal foglalkozó bizottságai megfelelő lépéseket tegyenek, hogy a jövőben nagyobb számban nyújtson ösztöndíjat és iskoláztatási lehetőségeket.

A MUNKA TÁRGYI FELTÉTELEI

Az önkormányzati szervek és a közművelődési könyvtárak munkaközösségei nagy gondot fordítanak arra, hogy a munka, helyiségek és felszerelés területén a feltételeket megjavítsák.

A községek néhány társadalmi körülményének, illetőleg néhány személy megértésének köszönhető, hogy ezen a téren már bizonyos eredmények születtek.

1966-ban a helyiségek száma 23-mal nőtt, így a közművelődési könyvtáraknak összesen 550 helyiségük van. Ezzel együtt növekedett az alapterületük is, 1966-ban a növekedés 4.737 m^2 volt. A közművelődési könyvtárak jelenlegi összes alapterülete 23.599 m^2 .

1966-ban 32 közművelődési könyvtár kapott új helyiséget olvasótermek számára, így jelenleg 152 könyvtárnak van külön olvasóterme. 1966-ban az olvasótermi férőhelyek száma 154-el emelkedett. Jelenleg az összes olvasótermi ülőhelyek száma 6.061.

Megnőtt a külön gyermekrészleggel rendelkező könyvtárak száma is. 1966-ban 8 további közművelődési könyvtár nyitotta meg gyermekrészlegét, és így jelenleg összesen 31 gyermekrészleg működik.

Felújítást a következő községek közművelődési könyvtáraiban végeztek: Verbász, Sremska Mitrovica, Zenta és Titel.

1966-ban a következő közművelődési könyvtárak kaptak új felszerelést: Kula, Ujvidék, Verbász, Versec, Fehértemplom, Sremska Mitrovica, Apatin, Mali Idjos, Zombor, Becskerek, Zenta és Szabadka. A közművelődési könyvtárak jelenlegi felszerelése különböző és legnagyobb részben elavult. A könyvtárak egy részének régi és új felszerelése is van. Modern bútort csak nagyon kevés könyvtárban találhatunk.

Habár a közművelődési könyvtárak tárgyi feltételei 1966-ban javultak, még mindig szükség van arra, hogy új felszerelést szerezzenek be.

KÖNYVPROPAGANDA ÉS EGYÉB KULTURÁLIS TEVÉKENYSÉG

Igen nagy figyelmet fordítanak a közművelődési könyvtárak munkaközösségei alapvető feladataik teljesítésére: új olvasók toborzása, olvasók számának növelése stb.

1966-ban összesen 157,814 beiratkozott olvasó volt; ez azonban az összes lakosságnak csak 8,5 százaléka.

Évről évre növekszik az olvasott könyvek száma. 1965-ben összesen 2,426.318 könyvet olvastak, 1966-ban az elolvasott könyvek száma 2,556.685 volt.

Ugyanakkor megnövekedett a könyvtárlátogatók száma is. 1965-ben 1,350.307, 1966-ban pedig 1,362.405 esetben keresték fel a könyvtárat.

Nemzetiségek szerint 1966-ban az olvasók (könyvtárlátogatók) száma a következőképpen alakult:

Magyarok	386.000	vagyis	28,6 százalék
Szlovákok	47.000	vagyis	3,5 százalék
Románok	39.000	vagyis	2,8 százalék
Ruszinok	19.000	vagyis	1,3 százalék
Jugoszlávok			
(szerb, horvát, crogorac)	870.098	vagyis	63,8 százalék
Egyéb	1.307		

A könyvtárak munkaközösségei különféle könyv- és könyvpropaganda-tévékenységet is kifejtettek. Különösen élénk volt ez a munka a "Könyvhónevet" alatt. - A nemzetiségek nyelvén írói esteket rendeztek, ahol a Közigazgatási Terület mai írói olvasták fel műveiket. Szerveztek továbbá irodalmi esteket is, a klasszikusok és a nemzeti írók műveiből.

Majdnem valamennyi, a nemzetiségek által lakott helységekből rendeztek irodalmi esteket vagy az iskola irodalmi csoportja tartott előadást. Itt a diákok olvasták fel anyanyelvükön írt verseiket. Ilyen rendezvények községi és községek közötti szinten is voltak.

Néhány közművelődési könyvtár munkaközösségének kezdeményezésére irodalmi fejtörőket rendeztek, továbbá irodalmi pályázatot hirdettek, ahol a legjobb alkotásokat díjazták.

A nemzeti kiadóvállalatok a Közigazgatási Területen árusítással egybekötött könyvkiállítást rendeztek. Az újvidéki "Forum" kiadóvállalat, az iskolák körüli gyermekek bevonásával könyveladási akciót szervezett "Könyvet minden házba" jelszóval. A "Forumnak" saját könyvbusza van, amely a könyveket minden helységbe elviszi, ahol magyar nemzetiségűek élnek. - A közművelődési könyvtárak egy bizonyos író vagy irodalmi irányzat jubileuma alkalmából kiállításokat rendeztek.

Fentiekén kívül előadások rendezésére is sor került, ahol a megjelent új könyveket, a zenei irodalmat stb. ismertették.

TÁRSADALMI ÖNKORMÁNYZAT

A közművelődési könyvtárakban 1965 elején változtatták meg először az új összetételű társadalmi önkormányzati szerveket.

A "körzeti" könyvtárak 31 tanácsában (a Közigazgatási Terület statisztikai részlege a 44 könyvtárból csak erről a 31-ről vezet nyilvántartást) összesen 461 tag van. Ezek közül 237 a könyvtári munkaközösségek tagja is, 224 pedig a társadalmi egyesületeket képviseli.

Ezeknek a tanácsoknak összetétele életkor, nem, szakképzettség szempontjából, foglalkozás, politikai hovatartozás és nemzetiség szerint, nagyjából megfelel a könyvtári munkaközösségek és a társadalmi környezet összetételének.

A közművelődési könyvtári tanácsok nemzetiség szerinti összetétele a következő:

Nemzetiség szerint	A tanácsstagok száma	S z á z a l é k b a n	
		Tanácsstagok	Lakosság
Magyarok	91	19.7	23.9
Szlovákok	18	3.9	4.1
Románok	5	1.0	3.1
Ruszinok	5	1.0	1.3
Jugoszlávok (szerbek, horvátok, crnogoracok)	335	72.6	64.5
Egyéb	7	1.5	3

A közművelődési könyvtárak munkaközösségei rendszeresen megbeszéléseket folytatnak a társadalmi és politikai szervezetek vezetőivel.

Az előző táblázatból kitünik azonban, hogy a nemzetiség szerinti összetétel egészében még nem felel meg a Közigazgatási Terület lakossága százalékos arányának. Vannak közművelődési könyvtárak, ahol a tanács nemzetiségi összetétele teljesen megfelel a lakosság összetételének. Ilyen a helyzet ott, ahol nagyobb számban élnek nemzetiségek.

A legközelebbi választásnál a közművelődési könyvtárak tagságának nagy figyelmet kell szentelni a jelöltek nemzetiség szerinti összetételének, hogy az összhangban legyen a lakosság nemzetiségi arányával.

A tanácsok üléseit tervek szerint vagy szükséglet szerint tartották meg. Az ülések anyagát, amelyet a könyvtárak szakemberei készítettek elő, mellékeltek a tanácsstagok meghívójához. Az üléseken a következő kérdéseket vizsgálták meg; a munkaterveket, a pénzügyi ellátottságot (jövedelem és felosztás), a személyi jövedelmeket, a munka tárgyi feltételeit (felújítás, felszerelés), a normatívákat (szabályok és rendeletek) és az emberek közötti viszonyt.

A tanács tagjai túlnyomórészt rendszeresen részt vettek az üléseken. Részvételük az ülés munkájában egészében véve kielégítő volt. Az üléseken a nemzetiségekhez tartozók részt vettek a vitában, ha másképpen nem tudtak, akkor saját anyanyelvükön. A tanácsok jugoszláv nemzetiségű tagjai nagyrészt tökéletesen ismerik az illető nemzetiség nyelvét, így a tanácskozást követni tudták.

J A V A S L A T O K

Mindazok alapján, amiket az előzőekben elmondottunk, megállapítható, hogy a nemzetiségek által lakott területeken működő könyvtárak a Vajdasági Közigazgatási Területen általában sikerrel szervezték meg tevékenységüket és jó eredményeket értek el.

Annak érdekében azonban, hogy ezeknek a könyvtáraknak a tevékenysége tovább fejlődjön, az Oktatásügyi és Művelődésügyi Titkárság szakbizottsága véleménye szerint a következő intézkedéseket kell fogatosítani:

1. Valamennyi olyan helységben, ahol nemzetiségek élnek – és még nincs közművelődési könyvtár –, új közművelődési könyvtárat kell alapítani.

2. Növelni kell a nemzetiségi nyelven hozzáférhető könyvek számát, úgy, hogy a nemzetiségi kiadóktól több könyvet kell vásárolni, továbbá a nemzetiségek anyaországából több könyvet kell behozni.

A közművelődési könyvtáraknak még nagyobb számú nemzetiségi nyelvű újságra és folyóiratra kell előfizetniük.

3. A nemzetiségek közművelődési könyvtárainak anyagi ellátottságára még nagyobb gondot kell fordítani. A községi szkupstináknak, a kulturális alapítványnak és költségvetés segítségével, nagyobb összegeket kell biztosítaniuk a nemzetiségek nyelvén kiadott könyvek megvásárlására. Az egyes vállalatoknak részt kell venniük a nemzetiségek közművelődési könyvtárainak finanszírozásában.

4. Növelni kell az egyes nemzetiségekhez tartozó szakképzett könyvtárosok számát, mégpedig pályázat útján és a nemzetiségiük számára létesített ösztöndíjak segítségével.

Azokon a helyeken, ahol nagyobb számban élnek nemzetiségek, a közművelődési könyvtárak vezetőjének az illető nemzetiségből kell kikerülni.

5. A közművelődési könyvtári munka elvégzéséhez szükséges tárgyi feltételeket gyorsabban kell biztosítani, kellemesebb és korszerűbb feltételeket kell teremteni munkájukhoz (helyiségek, berendezés és hasonlók).

6. Tovább kell fejleszteni a közművelődési könyvtáraknak a nemzetiségek nyelvén végzett kulturális és művelődési tevékenységét, felhasználva ehhez minden eddigi pozitív tapasztalatot, és új területekre kiterjesztve új tartalommal kell megtölteni.

7. A közművelődési könyvtárak tanácsának nemzeti összetételét meg kell javítani és összhangba hozni az illető területen lakók összetételével.

Fordította:
Czinner Tiborné